

Maa- ja metsätalousministeriö

Asia: Kouluruokailun kehittämisohjelma

Viite: VN/21882/2021

1. Yleistä

Sivista kiittää mahdollisuudesta lausua maa- ja metsätalousministeriölle luonnoksesta kouluruokailun kehittämisohjelmasta. Kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä kouluruuan arvostusta ja kouluruokailuun osallistumista sekä kehittää kouluruokailuun liittyviä käytäntöjä. Ohjelmassa on etsitty ratkaisuja, joiden pohjalta välipala voidaan tuoda osaksi kouluruokailua. Lisäksi ohjelmalla pyritään parantamaan kouluruuan kotimaisuusastetta, terveellisyyttä ja ekologisuutta sekä kehittämään tasa-arvoista ja yhteisöllistä kouluruokailua.

Yleisesti Sivista pitää kehittämisohjelmaa kattavana ja katsoo, että kehittämistä ehdotetaan suunnattavan tavalla, joka tukee opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden toteutumista. Sivista pitää erityisen tärkeänä kouluruokailun kehittämistä vastuullisuuden näkökulmasta ja katsoo, että ohjelmassa tunnistetaan hyvin niin ekologiseen, sosiaaliseen kuin taloudelliseen vastuullisuuteen liittyviä näkökulmia, joita kouluruokailussa voidaan edistää.

Sivista jakaa kehittämisohjelman ajatuksen kouluruokailuun osallistumisen edistämisestä yhtenä tärkeimmistä kouluruokailun kehittämiskohteista. Tätä tehdään erityisesti paikallisesti oppilaitoksissa, mutta se edellyttää tuekseen muun muassa riittävää opetuksen ja koulutuksen järjestäjien resursointia sekä kodin ja koulun toimivaa yhteistyötä.

Sivista pyytää kiinnittämään huomiota seuraaviin yksityiskohtaisiin huomioihin:

2. Välipalan tarjoaminen

Sivista ei kannata kaikille tarjottavasta välipalasta säätämistä ilman kattavaa vaikutusarviointia erityisesti taloudellisten, mutta myös toiminnallisten vaikutusten kannalta.

Toisen asteen koulutuksen osalta on huomattava, että merkittävä osa opiskelijoista on aikuisia, jolloin ruokailuun liittyvät kasvatukselliset näkökulmat eivät ole keskeisiä. Erityisesti ammatillisen koulutuksen osalta on huomattava, että iso osa opinnoista tapahtuu oppilaitosten ulkopuolella.

Sivista katsoo, että veloitteen sijaan tarkoituksenmukaista toimintaa voisi olla esimerkiksi lounaalla syntyvän hävikin hyödyntäminen vapaaehtoisesti tarjottavana välipalana. Ohjelmaluonnoksen mukaan tällä hetkellä noin viidennes ruokapalveluissa valmistetusta ruoasta päättyy hävikkiin.

Erilaisten paikallisten ratkaisujen ja erityisesti hävikin hyödyntämisen kannalta Sivista ei pidä tarkoituksenmukaisena kansallisesti määriteltyä tavoitetasoa välipalan sisällölle tai siihen käytettävälle resursseille.

3. Opetuksen järjestäjien resurssit

Sivista pitää tärkeänä, että kehittämisohjelmaa laadittaessa huomioidaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjien erilaiset toimintaympäristöt ja resursseihin liittyvät reunaehdot. Erityisesti yksityisen perusopetuksen järjestäjien mahdollisuudet tehdä lisäpanostuksia nykyisen rahoituksen puitteissa ovat haastavat, sillä perusopetuksen kotikuntakorvauksen porrastuksen takia rahoitustaso on jo lähtökohtaisesti kunnallista opetuksen järjestäjää matalampi. Sivista katsoo, että ennen lisävelvoitteiden kohdentamista nykyisen perusopetuksen rahoituksen valuviat on välttämätöntä korjata.

Taloudellisen resurssin ohella tulee huomioida myös oppilaitosten aikaresurssi. Väljyys kouluruokailuun, mahdollinen lisäys välipalan syömiseen, välitunnit, oppitunnit, Harrastamisen Suomen mallin vaikutus, koulukuljetukset – oppijoiden koulupäivää tulisi tarkastella kokonaisuutena sen sijaan, että eri hallinnonalojen kehittämistyössä tuodaan painetta lisätä ajankäyttöä sinänsä kannatettaviin asioihin. Sivista katsoo, että tältäkin osin välipalaan liittyvät kehittämis ehdotukset on syytä käsitellä perusopetuksen kokonaisvaltaisen kehittämisen yhteydessä, etenkin kun on oletettavaa, että tätä työtä ollaan käynnistämässä seuraavalla hallituskaudella.

4. Kodin ja koulun yhteistyö

Sivista katsoo, että kodilla on keskeinen rooli kouluruokailuun osallistumisen edistämisessä: millaisen esimerkin kotoa saa ruokaan suhtautumiseen, miten sallivasti kotona suhtaudutaan ja mahdollistetaan kouluruokailun korvaaminen kaupasta hankituilla eväillä, miten kotona opitaan arvostamaan yhteisten varojen käyttöä, ja niin edelleen. Tästä syystä olisi tärkeää, että ohjelmassa tuotaisiin esille myös kodin merkitys asenteiden ja arvojen kasvattamisessa.

Samalla on tärkeää vahvistaa oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta kouluruokailun kehittämisessä. Oppilaitoksissa on erilaisia hyviä käytäntöjä osallisuuden toteuttamiseen – palautelaatikoita, kyselyitä, edustuksellisia rakenteita. Tärkeää onkin, että myös näitä osallisuuden rakenteita kehitetään paikallisesti yhteistyössä oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa: miten he itse haluavat tulla kuulluksi kehittämistoiminnassa?

5. Toisen asteen koulutus

Ohjelmassa tuodaan esiin, että säädökset kouluruokailua koskien eroavat eri koulutusasteilla. Sivista ei pidä tarkoituksenmukaisena yhdenmukaistaa kouluaterian tarjoamiseen liittyviä määräyksiä, vaan katsoo että nykyiset säädökset huomioivat koulutusasteiden toimintaympäristön ja esimerkiksi oppijoiden iän.

6. Osaamisen kehittäminen

Koulun henkilökunnan osaamisen kehittäminen on tärkeä näkökulma kouluruokailun kehittämisessä. Kehittämisohjelmassa on tuotu esiin perus- ja täydennyskoulutuksen lisääminen. Sivista katsoo, että kaikessa osaamisen kehittämisessä tulisi vahvistaa myös oppivan yhteisön periaatteita, jossa luodaan edellytyksiä toisilta ja yhdessä oppimiseen. Erityisesti perusopetuksessa ja myös joissain toisen asteen oppilaitoksissa on jo valmiiksi korkeatasoista osaamista esimerkiksi ravintoon, terveyteen ja kestäväen kehityksen näkökulmiin liittyen. Koulutusten ohella olisi tärkeää tuoda esiin myös tämän osaamisen jakaminen koulu yhteisössä.

Helsingissä 16.11.2022

Sivistystyönantajat ry

Heikki Holopainen, päällikkö

Annakaisa Tikkinen, elinkeinopoliittinen asiantuntija
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, puh. +358403566082

Sivistystyönantajat edustaa 340 koulutus- ja tutkimusalan sekä kasvatus- ja kulttuurialan työnantajaa. Jäsenteimme palveluksessa on noin 60 000 palkansaajaa. Olemme Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n jäsen.